

ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ УКРАЇНО-РОСІЙСЬКОЇ ВІЙНИ

В умовах життя сучасного українського суспільства під впливом різноманітних політичних, економічних та соціальних чинників українська національна свідомість переживає свій досить цікавий етап формування. Неможливо впевнено сказати, що кожен українець (ну хоча б значна частина українців) є національно свідомими, поряд з цим і неможливо це заперечити. Варто охарактеризувати сучасну проблематику формування національної свідомості нашого народу та виявити позитивні та негативні чинники, які це зумовлюють.[5]

Постановка проблеми: Проблема національної самосвідомості громадян України не випадково стає предметом соціологічного аналізу. Радикальні зміни глобального характеру, які відбуваються в усіх сферах суспільного життя, свідчать і про появу ряду проблем у молодіжному середовищі, в якому негативні наслідки перетворень найбільш яскраво проявляються саме у сфері дозвілля.

Мета: з'ясувати динаміку зростання національної самосвідомості громадян України в умовах україно-російської війни.

Об'єкт: громадяни України

Предмет: національна свідомість громадян України

У контексті широкого поняття національної свідомості свою вагомий нішу для нас, українців, займає більш вузьке поняття – української національної свідомості. Формування української національної свідомості починає свої витoki ще давнього минулого українського народу, де в часи перших прототипів національної спільноти на теренах України зародилася модель «справжнього українця» (національно свідомого). У різні історичні епохи під впливом усіляких політичних, духовних, економічних, соціальних чинників модель української національної свідомості постійно відточувалася та змінювала свої обриси. Кожна історична доба залишила свій слід в етно-національному коді українця та українського народу. Цей код передавався з покоління до покоління нашими відомими нащадками для того, аби кожен із нас пам'ятав: ким він є, і розумів своє призначення перед власним народом, країною та самим собою. Із далечі віків та з недавніх часів сьогодні до українця дійшла вже сформована модель національної свідомості народу, яка шліфується дотепер [1].

Національна свідомість є фундаментальним чинником побудови громадянського суспільства та демократії. Власне такий приклад прояву думки громадянського суспільства та вищого ступеня національної свідомості наш народ продемонстрував у Революції Гідності. Це справжній приклад національно свідомої нації, яка ставить перед собою пріоритети для власного майбутнього та майбутнього своїх наступників. І, незважаючи на те, що до цього часу українці переживали занепад української національної свідомості, свого роду, «період національної сонливості», у якому національна ідея та патріотизм залишалися поняттями на рівні слухового сприймання, а не усвідомлення. Зате після трагічних подій Революції Гідності народ зумів віднайти в собі силу, ту силу, яку так плекали і відшліфовували наші нащадки-інтелігенти (Ярослав Мудрий, Володимир Мономах, Данило Галицький, Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко, Іван Мазепа, Олекса Довбуш, Устим Кармелюк, Михайло Драгоманов, Тарас Шевченко, Леся Українка, Володимир Сосюра, Іван Франко, Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Роман Шухевич, Євген Коновалець, В'ячеслав Чорновіл.... (цей список можна продовжувати без упину) і зламати систему, показати вагу національного духу народу. Цей дух національного єднання споріднює більшість українців і дотепер. Поэзаяк вже пізніше перед очима народу постала жахлива реальність війни з Росією, в яку безпідставно втягнула нас країна-агресор. Це, напевно, одне з небагатьох полотнок, на фоні якого народ споріднюється і будить в собі національну свідомість і зараз, проте є інші фактори, які цей процес гальмують, і роблять українця народом «другого сорту» та знищують почуття національної гідності та самосвідомості. До чого ми ведемо...[3]

На превеликий жаль, у житті сучасного українця, а особливо молодого, відбувається період переосмислення і зміни життєвих цінностей, в якому все духовне, зокрема національна самоідентифікація, відкладаються на задній план, а першочерговими постають матеріальні блага та цінності. Це зумовлено сучасним станом речей у державній політиці, економіці та культурі. Народ загнали в глухий кут. Якщо українська нація після подій Революції Гідності переживала період великого національного піднесення та повірила в «нову Україну», давши владу новим людям, то сьогодні вона просто зневірилась та розчарувалась.[5]

Недовіра народу до влади – це політична криза та занепад демократії. Сьогодні на політичному лані ми спостерігаємо давно знайому нам картину, слуги народу дбають першочергово про себе, а вже потім про народ. Іншою проблемою, яка впливає з попередньої, є економічна криза, яка поглинула Україну після революції, розвинулась в умовах війни та тримає нас на краю прірви сьогодні. В цих умовах українська національна свідомість нівелюється, стає «кишеньковою іграшкою»... За останнє десятиліття рівень життя українця знизився приблизно у 5 разів, ми говоримо про пересічного громадянина нашої держави, натомість статки політиків та олігархів зростають. Нас тягне на дно одвічна проблема корупції. Простий народ сьогодні опелешений цінами на продукти харчування, газ, воду, різноманітні соціальні потреби та зовсім незадоволений рівнем своїх доходів – зарплат та пенсій. Перед українцем кожного дня стоїть питання: як прожити наступний день?. За цих умов у скруті опинилась українська молодь, котра змушена масово емігрувати за кордон в пошуках кращого заробітку та рівня життя. Це свідоме цурання свого, національного, рідного, спричинене непрофесійною політикою держави. Молодь сьогодні спантеличена і не бачить перед собою ніякого майбутнього у власній країні. Відбувається процес, ймовірно, штучного вивезення «умів» з нашої держави, адже тисячі кваліфікованих фахівців шукають шляхи розвитку за кордоном, приймають іноземне громадянство, покидають корабель, який топлять люди у «високих кабінетах». За таких умов українська національна свідомість відмирає, разом з цим і відмирає ідея народу, нації, української держави. Все ще єднає українців лише єдина мета – протистояння країні-агресору. На фоні цієї війни сьогодні сильно спекулюють вищі чини держави, адже це вагомий аргумент, за яким можна приховати решту проблем у державі.[4]

Політико-економічна ситуація в країні зумовила не лише падіння національної свідомості українця, а й потягла за собою ще масу проблем, одна із таких – це культура нації. Куди ж подівся той Франковий народ, зі словом Шевченка на вустах та жагою до життя Лесі Українки. Разом з економічними проблемами та соціальним зубожінням спостерігається процес падіння рівня освіти і культури нації. В Україні скоро не буде інтелігенції...(!) Як вже згадувалось, відбувається процес зміни цінностей у суспільстві, матеріальність бере гору над мораллю, доктрина замінена практикою... Ми рухаємось у бік «нездорового прагматизму», в якому нас проштовхує ряд вищезазначених проблем. Проблематика формування національної свідомості сучасного українця залежить ще від багатьох різних факторів, але основою подальшого становлення української нації є створення сприятливого для цього середовища. А це залежить від тих людей, в чіях руках сьогодні доля усього народу. Велика влада – велика відповідальність. Згадуються дуже влучні слова імператора Римської імперії, відомого філософа і вченого Марка Аврелія: «Імперія повинна стати республікою. Рим – це народ. Він має керувати своєю країною. Неможливо нав'язати народу свою думку. Ми завоювали багато народів, підкорили багато земель, але ми не

повинні бути диктаторами, ми маємо рахуватися з кожним народом і відповідати за свої вчинки». Тож кожен, хто бере у свої руки владу, насамперед, повинен бути національно свідомим та ставити себе на місце народу, і пам'ятати, що держава починається з простого народу, а не з тих, хто нею управляє – це заповідь демократії.[5]

Хоч і українська національна свідомість переживає свої не кращі часи, все ж таки українець повинен залишатися українцем лише з поваги до того, що наші нащадки жили ще в більшій скруті та не втрачали своєї національної гідності і з поваги до самого себе, як представника великої нації. Та з поваги до тих людей, які показують свій національний дух сьогодні на Сході, на передовій, захищаючи рубежі нашої країни від ворога...

Українці – терпеливий народ, його не зламати та неможливо знищити його генетичний код – українську національну свідомість. Часи міняються, ситуація обов'язково мусить покращитись, але для цього ніхто не повинен опускати руки, а навпаки з усіх сил намагатись втриматись за свій ідеал майбутнього наших дітей, онуків, правнуків. Сьогодні такий час, коли ми повинні єднатись для єдиної мети під назвою – Україна. «Сила народу – в єдності» (Захар Беркут).[1]

Отже, з'ясовано, що незважаючи на наявність стійких протиріч в українському суспільстві, спостерігається поступове зміщення пріоритетів до пошуку нових шляхів інтеграції соціуму на ґрунті таких цінностей, як взаємна допомога, патріотизм, толерантність. Доведено, що події з 2014 року на Донбасі сприяли розширенню соціальних параметрів загальноукраїнської ідентичності громадян України, у тому числі й на Донбасі.

Література

1. Бичко Б. Ментальні особливості національної самосвідомості // Філософські обрії – 2015.- № 3. – С. 104-114.
2. Гончарук-Чолач Т.В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
3. Грабовська І. Проблема засад дослідження українського менталітету і національного характеру // Сучасність. – 2014. - №5. – С. 58-70.
4. Рябчук М. «... Головні стереотипи масової свідомості українців» // Політика і культура. –2017. - №31. – С. 16-17.
5. Слукa Віталій «Українська національна свідомість – основа буття нації» <http://vzhovkvi.com/kultura/ukrajinska-natsionalna-svidomist-osnova-buttya-natsiji.html//>